

INDEPENDENT.NU's FILMSKOLA
REDIGERING -
teknisk planering

av Johannes Runeborg

Du befinner Dig på planeringsstadiet av Din nya film. Du har börjat ställa Dig alla frågor som naturligt dyker upp. *Är manuset färdigt? Kameran? Ljuset? Vilka skådisar ska Du nyttja? Inspelningsplan? Inspelningsplatser?*

Men har Du börjat fundera över hur Du ska redigera Din film?

I Independent.nu's filmskola befinner vi oss i det avgörande stadiet av produktionen då filmen ska sättas ihop och förvandlas från en miljon lösa smådelar till en fungerande enhet - redigeringen!

När det gäller redigeringsbiten finns det hur mycket teori som helst att dra igenom för att nå en snygg slutprodukt. Men för att överhuvudtaget få ihop Dina bilder så krävs tekniken för att kunna sammanfoga dem, redigeringar av olika kvalitets- och svårighetsgrad. Och Independent.nu har testat dem alla!

Häng med på en runda utan teknikrunkeri, nu ska vi se på redigerandet ur ren redigerings-synvinkel!

KLIPP I KAMERAN

Det absolut enklaste sättet är att slå två flugor i en smäll - redigera samtidigt som Du filmar, dvs att klippa i kameran. Har Du möjlighet att redigera på annat sätt är det självklart att föredra, då det är väldigt svårt att ha koll på sina klipp i kameran. Sedan ett par år finns det videokameror som har "redigerings-möjlighet" i kameran.

När man spelat in en scen i kameran, så kan man i pause-läget gå in och "jogga" sig fram till sin nya inpunkt. Vid nästa klipp är det sedan bara att släppa upp pauseknappen igen, och vips har man ett relativt snitt-rent klipp. Akta dig bara för att göra fel. Lyckas inte klippet vid första försöket finns det risk att Du måste spela in den föregående scenen också, då den kanske gick förlorad vid första klippförsöket.

KAMERA TILL VHS

Nästa steg när det gäller redigeringsmöjligheter är att på enklaste sättet redigera "på riktigt", dvs enligt principen "kopiera dina bilder i ny ordning till ny källa". Här pratar vi ren kopiering från en videokamera (eller VHS-bandspelare) till en annan VHS-bandspelare.

För att redigera på detta sätt krävs förutom en "player" och en "recorder" endast sladdar som kopplas mellan maskinerna. Observera att det visst går att använda den vanliga antennsladden, men att resultatet inte blir bra. Bäst är att använda bildsladd och separat ljudsladd. Om det ska vara stereo måste man ha två ljudsladdar, från/till respektive kanal. Checka med Din närmaste videohandlare, så Du får rätt grejer.

Om materialet ligger på S-VHS eller Hi-8 måste man dessutom ha en s.k. S-sladd. Om du tittar närmare på maskinen så finns ett speciellt uttag märkt "S". Sedan är det bara att köra igång.

Vid all videoredigering är det viktigt att veta att den tape man spelar in på måste ha en stadig signal, dvs det måste finnas något på tapen att "fästa" bild och ljud på (t ex svartsladd). Bästa sättet att kolla om det finns signal på bandet är att stoppa det i videon och trycka på play. Om det finns något på bandet så rör sig räkneverket, men om räkneverket står stilla så saknas signal. Då går Du tillväga som så; när Du spelar in första bilden så "crashar" Du in den (trycker play respektive record) och låter sedan bandet rulla ca 10 sekunder efter att Du är nöjd. Därefter sätter Du klipp för klipp genom att gå fram till den ruta Du vill börja på, och låter playern stå i play/pause-läge, och recordern i record/pause-läge. Därpå släpper Du upp bägge pausknapparna samtidigt och så har du ett klipp. Observera att vissa spelare ibland vill "dra tillbaka" bandet lite innan det börjar spela in.

Testa.

Vissa maskiner har dessutom finlirmöjligheter som video-insert och audio-dub. Då kan Du börja lägga in nya ljud på bilderna, musik på en kanal osv, med andra ord börja "skapa" film.

Tyvärr är väl kontentan av detta sätt att redigera att det bara blir "ungefärliga" klipp, vill Du göra det på rätt sätt - gå till nästa punkt.

VHS - REDIGERING

Nu börjar vi plötsligt snacka redigering på riktigt. Grundprincipen är fortfarande densamma; kopiera från en maskin till en annan. Men här har Du möjlighet att styra Dina bilder på helt annat sätt med hjälp av en "fjärrkontroll". Detta är en enhet i vilken alla övriga delarna till redigeringen är sammanlänkade. Editorn innehåller dels remotestyrning till de olika maskinerna, och dels tangenter som styr själva redigeringen. På två monitorer ser Du sedan vad Du gör på playern respektive recordern.

När det gäller sådan här redigering så står den idag ofta inte långt efter Beta-redigeringen - som vi ska titta på senare - vad gäller "bildstukningseffekter" via mixer. Det största problemet är fortfarande den rena bildkvaliten. Det räcker med två generationer (kopiering i två steg) på bilden för att den ska bli dålig, färgen blöder och "brusigheten" ökar. Därför måste Du vara extremt förberedd på bildordningen när Du sätter igång här.

Om man ser till vad man brukar önska sig i effektväg när man redigerar sitt alster så finns som sagt de flesta möjligheterna här. Via mixern kan Du göra allt från svart-vitt, strobe (dvs "låsning" av ett valt antal rutor i ett bildflöde så att det blir en ryckighet som inte är helt olik slowmotion), "letterbox" (horisontell wipe med svart upptill och nertill så det ser ut som långfilm) stillbild och övertoning.

Det sistnämnda kräver i de flesta fall A/B-player, alltså att Du har två play-källor, vilket ofta finns i redigeringsenheter på mediaverkstäder.

Till mixern brukar det dessutom vara kopplat ytterligare enheter som textkamera och textgenerator. Vad man kan göra med dessa kan Du läsa om på sidan "Redigering 2".

Observera att det finns enkla konsument-editorer att köpa i handeln, som Du kan koppla mellan två videospelare hemma.

BETA - REDIGERING

Principiellt är Beta inte knepigare än VHS, man styr player- och recorderenheterna från en "fjärrkontroll".

Här är dock bildkvalitén en annan - Betabilden är uppbyggd av ca 350 linjer mot VHS-ens 250 - och stadigheten i redigeringen är betydligt bättre genom att allt styrs via den tidskod som finns genererad på taperna Du redigerar till/från.

Självklart finns diverse funktioner som underlättar redigeringen:

Genom tidskoden kan Du låta bandet löpa i slow- eller fast-motion eller ligga i frysbild.

Du kan nyttja automatisk "upptagning" av playern mot recordern, dvs playern hittar automatiskt rätt ruta om Du har stoppat ett klipp men vill skarva på bilden - Du behöver inte leta upp rätt ruta för hand igen på playern.

Via autosearch behöver Du bara knappa in den tidskod Du vill gå till - kanske en kvart bort på tapen - och så spolar maskinen dit av sig själv.

I sammanhanget ska självklart nämnas den nyare digitala Beta-tekniken. Där finns möjlighet att redigera in på recordern, alltså använda recordern som player genom en s.k. preread-funktion. Därmed kan man uppnå A/B-player då man egentligen bara har en player.

H Å R D D I S K R E D I G E R I N G

Detta är ett helt annat sätt att bearbeta Dina bilder. För att förklara enkelt så tankar Du helt enkelt in Dina rörliga bilder på en hårddisk, och omvandlar dem till ettor och nollor, sk media-filer. När så bilderna ligger på datorns hårddisk så kan Du gå in och leka bland dem precis som Du vill. Och det bästa är att det inte existerar något som heter generationsförluster (mer än den som blir då bilderna går in och sedan ut ur datorn igen). Du kan göra hur många redigerings-förslag som helst.

Sättet att tänka när det gäller hårddiskredigering är egentligen mer lik filmklippning än video-redigering. Varje scen/klipp kan ses som en enskild pusselbit som kan läggas till och tas bort hur som helst, till skillnad från videon. Där ligger ju en bild där den ligger när den är ditredigerad, och kan inte flyttas förrän i nästa eventuella klippgeneration.

Hårddiskredigeringen är idag en realitet för Dig, på Din egen dator. Relativt avancerade video- redigeringsprogram har tagits fram av de ledande dataföretagen som går att installera i din egen hemdator. Har datorn bara minneskapaciteten så har Du möjligheten att själv redigera film på hårddisk till S-VHS- kvalitet.

Grovt räknat har man plats för 8 minuter material per Gigabyte, vilket i praktiken innebär att hälften - 4 minuter - är Ditt grundmaterial och hälften är färdig film. Praktiskt kan Du leka med två bildkanaler och tre ljudkanaler.

Bearbetningsmässigt ser Du bilderna som grafiska element som med musens hjälp likt byggenstenar läggs till varandra, bild för sig och ljud för sig. Det är fantastiskt att bokstavligt talat kunna se sin film bli mer och mer färdig - precis som i ett filmklippbord. Teoretiskt är det skönt att känna att man inte är bunden vid ett storyboard utan kan laborera med bildmaterialet för att nå bästa resultat.

SAMMANFATTNING

Sammanfattningsvis så kan man konstatera att det onekligen finns olika stadier av möjligheter vad gäller att sätta ihop sin film.

Förvisso blir möjligheterna större ju bättre resurser man har tillgång till, men då får man inte glömma bort att grunden för ett bra redigerat material inte ligger i en avancerad redigering utan i en smart hjärna.

Man kan göra ett jättesnyggt tekniskt redigeringsjobb på en Beta-redigering även som medioker redigerare, men med en stor portion fantasi och experimentlusta kan Du få till ett minst lika roligt och betydligt charmigare slutresultat på en VHS-redigering. Det handlar helt enkelt om att veta vilka förutsättningar man har - och sedan försöka spränga gränsen för dess kapacitet.

© Johannes Runeborg 1999